

прем'єр С. Харпер, який очолює уряд меншості, ініціював розпуск палати громад. На проведених у 2008 р. позачергових парламентських виборах знову перемогла Консервативна партія на чолі з чинним прем'єр – міністром Стівеном Харпером. Однак положення будь-якого уряду меншості відрізняється нестабільністю, оскільки для затвердження його рішень потрібна підтримка різних політичних сил. Отже, такому уряду доводиться враховувати їх пропозиції і поправки, маневрувати в пошуках компромісів, створювати альянси та мудро реалізовувати політико-управлінське лідерство, – зазначають фахівці – канадознавці [2, с. 5].

Таким чином, у Канаді реалізація політико-управлінського лідерства відбувається в умовах, коли: 1) за чіткими принципами сформована система державного управління, яка забезпечує прийняття рішень, виходячи з потреб і прагнень усіх канадців; 2) ефективно сформовано вимоги до лідерського складу країни; 3) створено досить гнучкий і надійний механізм, який забезпечує виконання процедури призначення на посади та координацію зусиль усіх рівнів системи державного управління, дозволяє у разі потреби враховувати різні місцеві особливості та умови; 4) канадці віддають перевагу порядку перед свободою, органічному розумінню суспільства і держави, груповим інтересам, визнають за державою право впливати на різні сфери суспільного життя, в тому числі і в приватну сферу, що свідчить про великий кредит довіри до керівництва державою.

Список використаної літератури:

1. Senator Art Eggleton (Toronto) [Електронний ресурс] // Senator from Toronto Art Eggleton]. – Режим доступу : <http://senatorarteggleton.ca>.
2. Держановська С. Л. Особливості реалізації політично - управлінського лідерства в сучасній Канаді / С. Л. Держановська // Теорія та практика державного управління. – Вип. 1 (48) – 2015 – С. 1-7.
3. Запаранюк В.В. Еволюція партійної системи Канади / В. Запаранюк // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Рута, 2006. – Т. 14. – С. 154-159.
4. Запаранюк В.В. . Партійно-політична система сучасної Канади: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук / В. В. Запаранюк. – Чернівці, 2009 – 25 с.
5. Лапшин С.А. Політологія. Навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей (доповнено) Ред.Струкевич О.К., Конотопенко О.П., Лапшин С.А. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016 р. – 403 с.
6. Мелкумов А. А. Особенности государственно-политического устройства Канады / А. А. Мелкумов // Вестник московского университета. Сер. 12. – 2000. – № 3. – С. 103–120.
7. Немова Л. Л. Антикризисная программа правительства Канады / Л. Л. Немова, Е. Е. Хорошилов // США и Канада: экономика, политика, культура. – 2009. – № 5. – С. 44.

Соломончук В.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті проаналізовано особливості організації та функціонування політичної системи Великої Британії.

Ключові слова: політична система, влада, держава.

Великобританія (Об'єднане Королівство) – острівна держава, велика частина території якої розташована на двох великих островах, розділених водами Ірландського моря.

Офіційно країна називається Об'єднане Королівство Великобританії і Північної Ірландії. У його склад входять чотири країни: Англія, Шотландія й Уельс, розташовані на острові Британія, і Північна Ірландія. Остання розташована на одному острові з Незалежною Республікою Ірландія. Таким чином, загальну сухопутну границю Великобританія має тільки з Ірландією.

У вісімнадцятому-дев'ятнадцятому століттях Великобританія, будучи на першому місці у світі за рівнем розвитку економіки, створила колосальну колоніальну державу, що займала майже чверть території планети. До Британських колоній відносилися Індія, Пакистан, Афганістан, Канада, Австралія, Нова Зеландія і значна частина Африки. У двадцятому столітті Англійські колонії стали незалежними державами, але багато з них входять у Британську Співдружність, очолювану Британським монархом. У 1921 році південна частина Ірландії відокремилася від Великобританії і стала незалежною державою. На сьогодні, Велика Британія залишається однією з дуже потужних та високорозвинених країн, яка може повністю забезпечити себе всім необхідним та не залежати від інших країн. Саме це стало причиною її виходу з Європейського союзу. Актуальність цієї теми полягає в тому, що Велика Британія є однією з провідних країн європейського регіону, тому важливим є визначення головних концепцій функціонування політичної системи даної держави для використання її як прикладу в нашій державі.

Форма державного устрою Великобританії – конституційна монархія. Монархія є найдавнішою з усіх нині існуючих форм державного правління, причому у Великобританії наступність королівської влади була порушена усього лише один раз за десять століть існування держави.

Систему вищих державних органів важко порівнювати з вищими органами інших держав. В сучасному світі панує теорія Монтеस्क'є про розподіл влади, котрий, як не дивно, не зовсім характерний для Великобританії. Три види повноважень звичайно ж існують і мають свої особливості, але не можна стверджувати, що та чи інша конкретна функція відноситься до виключної компетенції конкретного державного інституту чи органу [1, с. 453].

Монарх у Великобританії є головною особою держави. Юридично монарх керує виконавчою владою, є верховним головнокомандуючим Британською армією. Але фактично, у результаті змін, що відбувалися протягом багатьох століть, монархи втратили абсолютну владу. Королева править державою за згодою Кабінету Міністрів, тобто «царює, але не править» [4, с. 321].

Органом законодавчої влади є двопалатний парламент, що складається з Верхньої палати – палати Лордів і Нижньої палати – палати Громад. Засідання проходять у будинку Парламенту, що є однією з визначних пам'яток Лондона. 650 членів Палати Громад обираються громадянами Великобританії один раз у

п'ять років, у той час як членство в Палаті Лордів передається в спадщину в родинних потомствених дворян.

Таким чином, королева представляє державу на міжнародній арені і є символом влади. Виконавча влада належить кабінетові міністрів, формованому парламентською більшістю.

Проаналізуємо статус двох основних політичних партій Великобританії - Лейбористської та Консервативної. На сучасному етапі Лейбористська партія є першою за значенням у країні. У 1997 та 2001 рр. лейбористи сформували парламентську більшість, під керівництвом лейбориста Ентоні Блера був утворений уряд. Лейбористська партія створена у 1900 р. за ініціативою профспілок та низки соціалістичних організацій з метою підтримки обрання представників робочих до парламенту. Лейбористська партія нараховує близько 7 млн членів. Соціальну основу партії складають працівники з середнім рівнем доходів різних секторів економіки [2, с.34].

Порівняно з Консервативною структура Лейбористської партії більш децентралізована. І навпаки роль партійної конференції у лейбористів вище, ніж у торі. У Лейбористській партії існує індивідуальне та колективне членство, партія має свій статут. Водночас постійної партійної програми партія не має. Програмні положення формулюються у період передвиборних кампаній та базуються на цілях діяльності лейбористів. Британські лейбористи виступають за збереження державного регулювання економіки, розширення програми соціальних послуг, залучення профспілок до управління підприємствами, конституційних реформ, які спрямовані на децентралізацію.

Консервативна партія офіційно сформувалася у 1867 р. та представляла інтереси поміщиків і вищого духовенства. Консервативна партія нараховує у своєму складі близько 2 млн постійних прибічників. Соціальну основу партії складають крупні фінансові, земельні та промислові власники, частина державних службовців, інтелігенція. Ця партія організаційно не оформлена: членські квитки не виписуються та членські внески не сплачуються. Партія не має постійної програми та статуту. Як правило, партійна програма знаходить вираження у передвиборних маніфестах, які складаються з програмних положень консерваторів на наступних виборах. Наприклад, торі тетчерівського періоду виступали за розвиток особистої ініціативи та приватного підприємства, обмеження державного регулювання, забезпечення правопорядку та законності. Консервативний уряд під керівництвом М. Тетчер здійснив часткову децентралізацію, в два рази зменшив максимальний рівень податків (з 83 % до 40 %), провів розпродаж частини муніципальних приміщень.

У Великобританії конституційно-правове регулювання діяльності політичних партій має свої особливості. Політичні партії діють на основі конституційної угоди. Водночас фінансовий бік функціонування політичних партій регламентується низкою парламентських законів, зокрема Актом про внески компаній на політичні цілі 1967 р., Актом про профспілки 1984 р. Законодавством дозволяється фінансування виборчої кампанії політичної партії із-за кордону в сумі, що не перевищує 200 фунтів стерлінгів для однієї особи. У

свою чергу, держава здійснює державні виплати опозиційним партіям у Парламенті, що символізує їх фінансову незалежність, а також виплачує по 3 фунти стерлінгів за кожні 200 голосів, які отримала партія на останніх виборах [5, с.378].

Відповідаючи на запитання, яка з партій найкомпетентніша в сенсі керівництва державою, 46% респондентів назвали Лейбористську, 20% - Консервативну і 10% ліберальну. Навіть 10% переконаних консерваторів зауважили, що лейбористський уряд виявився б значно дієдатнішим.

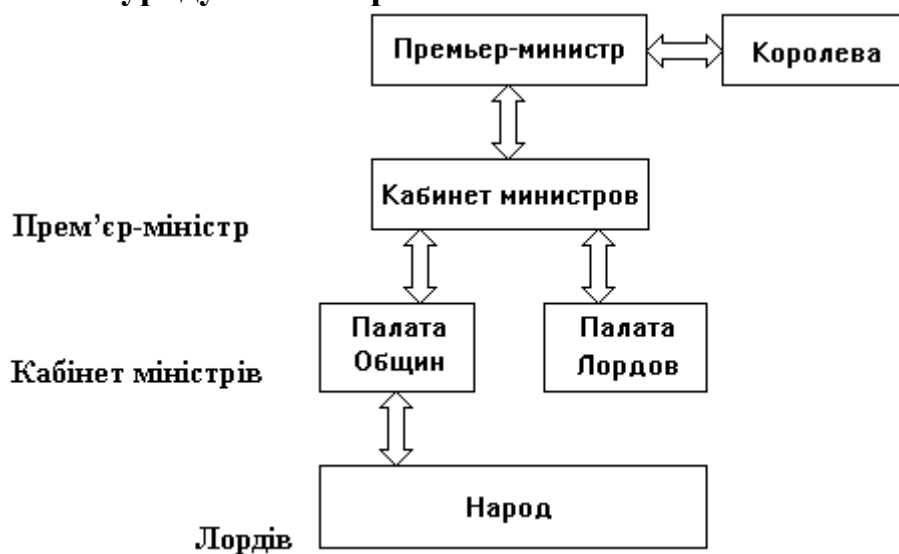
Що стосується партійних лідерів, беззастережна перевага віддається Тоні Блеру. 42% респондентів назвали його кращим потенційним політичним лідером Великобританії (порівняно з 13% голосів відданих Джону Мейджору і стільки ж Педді Ешдауну).

Попри принцип верховенства законів, які приймаються представниками народу, сьогодні відбувається процес обмеження „законодавчого суверенітету” парламенту. Причиною цього є членство в Європейському Союзі, практика проведення національних референдумів, і збільшення кількості урядових біллів.

Члени парламенту можуть наполягати на створенні спеціального трибуналу з розслідувань згідно з Законом про трибунали з розслідувань (збір доказів) 1921 р. при громадському значенні порушення. Але це виключний і багато затратний шлях, який використовують дуже рідко. До 1979 р. ця процедура використовувалась 18 раз; останній випадок стосується розслідування сутичок між католиками і протестантами в Північній Ірландії в 1969р [4, с. 67].

Компетенцію Палати Лордів можна розділити на законодавчу, контрольну і судову. Законодавча компетенція є досить обмеженою. Верхня палата володіє лише правом відкладового вето. Контрольна функція полягає в проведенні днів „Уряду” та утворенні комітетів ad hoc, які досліджують окремі питання діяльності Уряду.

Схема уряду Великобританії

На даний час Великобританія це держава, яка відзначається достатньо високим соціально-економічним розвитком. Це в певній мірі свідчить про

переваги біпартійної системи. Двопартійна система виявляється практично більш гнучкою, ніж багатопартійна. І, зрештою, двопартійній системі не дошкуляє представництво в парламенті дрібних партій. Двопартійна система у Великобританії забезпечує велику стійкість політичного життя: стабільний однопартійний уряд, домінування протягом довгого часу єдиного політичного курсу. Ефективність та стабільність двопартійної системи можна пояснити властивостями та потребами політичної системи, про які зазначали ще Алмонд Г. та Д. Істон. [2, с. 505] Використовуючи принцип «маятника» Д.Істона, стержень політичної системи постійно вимушений коливатися то праворуч, то ліворуч від умовного політичного центру. І саме тому є ефективною біпартійна система, оскільки в ній коливання політичної системи закладається організаційно. Однопартійна система ж, або спроба створення єдиної партії-центру, завжди програватиме в гнучкості і стабільності двопартійній системі. Багатопартійність, яка існує на сьогоднішній час в Україні менш стабільна і створений нею уряд також нестійкий. Розбіжності між партнерами по коаліції не завжди сприяють створенню ефективного уряду. Пошуки компромісів під час формування уряду і в періоди ухвалення важливих рішень призводять до великої витрати часу і засобів на узгодження різних проблем, конфліктам і навіть розпуску уряду, що в кінцевому результаті негативно впливає на соціально-економічний розвиток держави. Багатопартійність системи має яскраво виражені елементи демократії, а саме право людей обирати своїх представників в законодавчий орган влади (який формує уряд) в залежності від партійних уподобань та партійних програм, які подають громадянам політики. Однак як показує практика, така система має великі ризики політичної нестабільності при ухваленні тих чи інших для держави рішень, часту зміну політичних партій з їхніми програмами на політичній мапі України. Це в кінцевому результаті призводить не до розвитку суспільства, а до конфліктів, політичної нестабільності та ризиків неспроможності побудови розвинутого демократичного суспільства, соціальної захищеності населення України, а то можливо і ризиків втрати державності. Отже, можна зробити висновок, що при порівнянні двох політичних систем, виходячи із наявного стабільного розвитку Великобританії перевага в організації політичної системи знаходиться на боці біпартійної системи. Вона є набагато ефективнішою і зарекомендувала себе як партійна система , яка спроможна набагато оперативніше та якісніше реагувати на сучасні виклики в світі.

Список використаної літератури:

1. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія./ З. Гелей С. Д. – Навч. Посіб. – К., 2004 – С.645-648.
2. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник/ За заг. ред. В.О. Ріяки; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. і доп.. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 543 с.
3. Лісничий В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: Навчальний посібник/ Василь Лісничий,; М-во освіти і науки України . - 2-ге вид., виправлене. - К.: Професіонал, 2004. - 335 с. 4

4. Політологія. Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політка / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. – 2-е вид., перероб. Та доп К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003.- С.664.

5. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем/ Ю.Шведа - Львів: Тріада плюс, 2004. - С.505.

Слепухіна Н., Васильченко М.

ПАРТІЙНА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

*У статті аналізуються особливості двопартійної системи Великобританії
Ключові терміни: політичні партії, партійна система, біпартійна система, Консервативна і Лейбористська партії.*

Загальноновизнаним сьогодні є той факт, що партійна система має велике значення для функціонування політичної системи. Партії виступають посередником між громадянським суспільством і державою та є одним з базових інститутів сучасного суспільства, без якого неможливо уявити існування представницької демократії. Представницька демократія передбачає прийняття владних рішень виборними особами, які отримують легітимні владні повноваження за допомогою інституту виборів. Через них народ визначає своїх представників і наділяє їх мандатом на реалізацію його суверенних прав.

Для позначення способу взаємозв'язку партій використовується термін "партійна система". У найбільш загальному вигляді партійна система - це сукупність зв'язків і відносин між партіями, які претендують на володіння владою в країні.

Від партійної системи, як важливого складника політичної системи, безпосередньо залежить стабільність та ефективність розвитку кожної держави, зокрема, тривалість існування уряду в даному складі, відсутність політичних конфліктів тощо. Значний внесок у розробку теорії партій і партійних систем зробили західноєвропейські соціологи: М. Дюверже, Я. Лейн, С. Ерссон, Г. Алмонд, Дж. Лапаломбара, М. Вейнер та Є. Вятр та соціологи на теренах колишнього ССРСР: І. Бекешкіна, Є. Скакунов, Е. Головаха, Н. Анохіна, Е. Мелешкіна Т. Шмачкова, Б. Макаренко, О. Вишняк, А. Зоткін.

Британські політичні партії займають важливе місце в суспільно-політичному житті країни. Вони стали основним суб'єктом політики і необхідним елементом демократичної держави. Партії беруть активну участь на всіх стадіях політичного процесу: у виборах, формуванні органів влади, ухваленні політичних і державних рішень, в їх реалізації

Цікавим є те, що у Великобританії, на відміну від ряду інших європейських держав (наприклад, ФРН, Австрії, Франції, Італії, Швеції, Португалії) відсутній спеціальний закон, який регламентує діяльність політичних партій. Сам термін "політична партія" в законодавстві відсутній і партії функціонують у силу звичаю.

У Великобританії політичні партії фінансуються за рахунок пожертв фізичних і юридичних осіб. Держава не здійснює фінансування діяльності